

18.08.2016

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

SM/PO lausunto osakeyhtiölain muutostarpeista

Oikeusministeriön arviomuistio osakeyhtiölain muutostarpeesta

1. Nykytila, yhteiskunnan kehitys, arviomuistio ja muutosten ajoitus

Yhtiöiden toimintaympäristö ja muu yhteiskunta ovat muuttuneet olennaisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. Luonnollisesti yhtiölainsäädännön tulee olla ajan tasalla globaalissa toimintaympäristössä. Digitalisointi tuo mukanaan uuden yritysten toimintaan vaikuttavan elementin ja sen vaikutukset korostuvat yritysten perustamisen ja toiminnan aikaisen taloushallinnon sekä raportoinnin yhteydessä.

Yhtiöiden perustamisen helpottumisen kohdalla tulee arvioida myös muiden kuin todelliseen yritystoimintaan suuntautuneiden, mahdollisesti rikolliseen toimintaan liittyvien toimijoiden, karsiminen pois ennalta estävässä mielessä. Yrityksen perustamisen vaivattomuus tuo väistämättä toimintaan mukaan tahoja, jotka hyödyntävät järjestelmää omien tarkoituksperiensä mukaisesti. Toinen kysymys onkin, kuinka paljon tämän intressin annetaan vaikuttaa suhteessa itsensä työllistäviin ja mikro- sekä pk-yritystoiminnan käynnistymisen helpottumiseen.

EU -sääntelyn täytäntöönpanossa ja siihen liittyvässä normien purkamisessa sekä hallinnollisen taakan keventämisessä on syytä käyttää mahdollisimman laajapohjaista työryhmää ja samalla tulisi miettiä kansainvälisen yhtiörahoituksen muutosten vaikutuksia kansalliseen osakeyhtiölakiin. Sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta osakeyhtiön kotipaikan siirto toiseen valtioon ilmanrajat ylittävää sulautumista mahdollistaisi myös asialla taktikoimisen ja vaikeuttaisi rikosten esitutkintaa, koska kansainväliset oikeusapuun rikosasioissa liittyvät toimenpiteet ovat usein kankeita ja aikaa vieviä.

Uudistusten ajoituksen suhteen on syytä edetä arviomuistion ehdotuksen mukaisesti, eikä kaikkia uudistuksia ole tarkoituksenmukaista toteuttaa samanaikaisesti.

2. Muut tiedossa olevat osakeyhtiölain uudistamistarpeeseen liittyvät hankkeet

2.1 Kansalliset hankkeet

Tilintarkastuslainsäädäntö on muuttunut kesällä ja kirjanpitolain säädöksiä valmistellaan parasta aikaa. Edunsaajarekisterin perustaminen ja sen taustalla olevat tavoitteet estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista ovat jo pitkällä. Muuttuneen maailmanpoliittisen tilanteen johdosta asia etenee eduskuntaan varsin nopeasti. Nähtäväksi jää, kuinka paljon ko. rekisteristä tulee olemaan konkreettista hyötyä esimerkiksi rikosten ennaltaehkäisyyn tai niiden esitutkintaan. Tässäkin yhteydessä tulee esille valvontaviranomaisten suora pääsy sähköiseen rekisteriin mahdollisten rikosten estämiseksi ja ko. tiedon hyödyntäminen esitutkinnassa.

18.08.2016

Kehittyvät sähköiset palvelut mahdollistavat tietojen laajan käytön kansalaisten näkökulmasta ja ainakin teoriassa mahdollistaa viranomaisten kontrollitoiminnan. Toisaalta tietyissä tapauksissa olisi syytä rajata kansalaisten tiedonsaantioikeutta sellaisissa tapauksissa, missä viranomaiset suorittavat tiedusteluja tietyn protokollan mukaisesti esimerkiksi törkeiden rikosten ennalta estämiseksi tai niiden tutkinnan yhteydessä. Samassa yhteydessä tulisi kartoittaa eri viranomaisten toimivaltuudet ja salassapitosäännökset, mitkä voisivat omalta osaltaan hankaloittaa tietojen hyödyntämistä.

2.2 EU -hankkeet ja muut kansainväliset hankkeet

EU -direktiivin mukaan Euroopan oikeusportaali toimii eurooppalaisena sähköisenä yhteyspisteenä kaupparekisteritietoihin. Käytännössä direktiivillä mahdollistetaan yrityksiä koskevien perustietojen satavuus uuden keskusjärjestelmän kautta. Järjestelmällä on vaikutusta esim. rajat ylittävien sulautumisien ja jakautumisten toteuttamisessa.

Yhdenyhtiö -direktiiviehdotuksen tarkoituksena on helpottaa varsinkin pienten ja keskisuurten yritysten perustamista ulkomaille. Tällainen SUP -yhtiömuoto ei Suomessa tarjoa todellista vaihtoehtoa kansalliselle yksityiselle osakeyhtiölle ja se saattaisi aiheuttaa vain sekaannusta. Tällaisen yhtiön perustamiseen ja velvoitteisiin liittyisi samanlaisia epäselvyyksiä kuin alussa kohdassa 1 on tullut esille. Todellisen yritystoiminnan olleessa kyseessä säädösehdotuksella saattaa olla positiivinen merkitys mutta väärinkäytösten yhteydessä sen merkitys on vahvasti päinvastainen.

IV rahanpesudirektiivi ja FATF luovat poliisin toimivaltuuksiin instrumentteja, joilla pyritään vaikuttamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kitkemiseen. Ehdotetulla sääntelymuutoksilla pyritään estämään mm. uusien teknisten kanavien käyttöä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen. Asia on tärkeä ja ajankohtainen mutta olisi syytä huomioida muunkinlainen rikollisuus yritystoiminnan yhteydessä ja varsinkin tulevaisuudessa sähköiseen kaupankäyntiin ja asiointiin liittyvät talousrikoksiksi luokiteltavat teot. Virtuaalivaluutoilla tehtävä kaupankäynti sisältää todennäköisesti muutakin rikollista toimintaa kuin rahanpesua.

3. Osakeyhtiölain muutostarpeet

3.1 Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla

3.1.1

Osakeyhtiölakia ei ole tarkoituksenmukaista kirjoittaa uudelleen pienempien yhtiöiden näkökulmasta. Yksityisiin osakeyhtiöihin voidaan soveltaa kevyempiä vaatimuksia, jos se on perusteltua kansallisista syistä.

3.1.2

Yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimuksen poistaminen tai alentaminen yhteen euroon voi helpottaa jossain määrin uusien yritysten perustamista. Velkojien kannalta nykyisellä 2500 euron pääomavaatimuksella ei ole käytännössä merkitystä.

Yrityksen perustamisen helppoudella on rikostorjunnallisesti katsottuna varjopuolensa. Osakepääoman pienuus ja sähköisen rekisteröinnin toteutuminen yhdistettynä automaattiseen ilmoitusten käsittelyyn luo harmaan talouden toimijoille mahdollisuuksia. Käytännössä olisi mahdollista perustaa kymmeniä tai satoja yrityksiä melko helpolla tavalla esim. bulvaanien nimillä. Näillä yrityksillä voitaisiin käydä näennäistä kauppaa ja ns. alv-petoksilla aiheuttaa merkittävää vahinkoa. Samoin ko. yritykset voisivat ketjuttaa alihankintojaan, missä osa yhtiöistä olisi rahan läpikulkufirmoja ja pahimmillaan osa ulkomailta toimivia yhtiöitä, mistä rahat palautuisivat suoraan yhtiöiden taustalla oleville tosiasiallisille toimijoille.

18.08.2016

Väärinkäytösten mahdollisuuksia löytyy varmaan useita mutta pääomavaatimuksen kohdalla on suoritettava intressivertailu saavutettavien etujen ja haittojen välillä. Pääomavaatimuksen poistamisen vaihtoehdot tulisi harkita. Valitettavasti ne näyttäisivät tuovan toimijoille lisää hallinnollista työtä, eikä niistä koituisi hyötyä velkojensuojan kannalta katsottuna.

3.1.3

Johdon lojaliteettivelvollisuuden täydentäminen on perusteltua ja se korostaa osakeyhtiölain yleistä periaatetta, että yhtiön etu on osakkaiden etu.

3.1.6

Yhtiöjärjestyksessä tulee voida määrätä yhtiön omaisuuden panttauskiellosta. Selkeä yhteys vahingonkorvausvastuun ja laittoman varojenjaon rikosvastuuseen puoltaa panttauskieltoa.

3.1.7

Uuden yksityisen osakeyhtiön kaikilla osakkailla tulisi olla oikeus tutustua yhtiön kirjanpitoon ja asiakirjoihin, jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Mahdollinen rajoituslauseke tulisi tällöin arvioinnin kohteeksi kullekin osakkaalle jo yhtiön perustamisvaiheessa. Osakkaille tulisi järjestää laaja kyselyoikeus yhtiökokouksessa tai muulla soveltuvalla tavalla. Nämä kysymykset tulevat esiin mm. talousrikostutkinnassa, missä vähemmistöosakkaat on pidetty pimennossa yhtiön toiminnasta ja näin pyritty saamaan itselle etua yhtiöstä tavalla tai toisella.

3.1.8

Yhtiön nimenkirjoitusoikeuden selventäminen on tärkeää. Ulkopuolisille on usein epäselvää kysymykset edustajan toimien sitovuudesta ja niihin liittyvästä kelpoisuudesta tai toimivallasta. Olennaisen tärkeää nimenkirjoitusoikeuden selventämisen kannalta on se, että sidosryhmillä on tiedossa, kenellä on oikeus yhtiön nimen kirjoittamiseen.

3.1.10

Varojenjaon määritelmässä on selvyuden vuoksi mainittava myös lahjoittaminen. Laittoman varojenjaon määritelmän liiketaloudellinen peruste on selvennettävä.

Maksukyvyn arviointia on selvennettävä ja arvioinnin merkitystä varojenjaon edellytyksenä on korostettava. Yrityksen maksukyvyllä on rikosoikeudellisesti suuri merkitys arvioitaessa, onko joku syyllistynyt esim. velallisen epärehellisyyteen liiketoiminnan yhteydessä.

Osakepääoman alentamiseen liittyvää velkojansuojamenettelyä on kehitettävä niin, että se ei vaikeuta tai estä yhtiön pääomarakenteen muuttamista. Arviomuistion kehittämisehdotuksia voidaan pitää kannatettavina.

3.1.11

Yksityiselle osakeyhtiölle kaavailtua purkumenettelyn kevennettyä mallia voidaan pitää yritystoiminnan kannalta perusteltuna. Siihen liittyvät vastuut ja velvoitteet toimivat varmasti hyvin normaalitapauksessa, missä on kyse normaalista liiketoiminnasta ja todellisesta yrittämisestä.

18.08.2016

Ongelmalliseksi tulee jälleen tilanne rikostorjunnallisen näkökulman kautta. Pahimmillaan yhtiö on toiminut pimeään tai harmaan talouden osana ja siitä on syytä päästä eroon. Yhtiön kaupparekisteriin merkitty henkilö saa vastattavakseen kaikki yhtiön velat ja velvoitteet kun varat tai yhtiön kautta kulkeneet varat ovatkin tosiasiallisen toimijan hallussa. Yritysten perustamisen helppous, sähköinen asiointi ja purkumenettelyn keventäminen aiheuttavat yhdessä haavoittuvuuden yhtiölainsäädäntöön.

3.2 Digitalisoinnin mahdollisuuksien hyödyntäminen

Digitalisointiin liittyviä asioita on otettu esille aikaisemmissa kohdissa ja niiden yhteydessä on esitetty kriittiset kannanotot sähköisen asiointiin yms. osalta. On huomattava, että sähköinen asiointi mahdollistaa toiminnan, missä sähköistä palvelua käyttävä ei tosiasiallisesti ole itse paikalla tai hänellä ei ole määräysvaltaa tilanteessa. Rekisteritietoja voitaisiin muuttaa melko nopeasti ja yhtiön vastuuhenkilöt voisi vaihtaa oman mielensä mukaan. Kyseinen menettely voisi johtaa haasteelliseen tilanteeseen rikostorjunnan kannalta ajatellen.

Digitalisoinnilla lienee kuitenkin isossa kuvassa positiivinen sävy ja yritystoimintaa helpottava merkitys. Nykyään yhtiön sisäinen viestintä ja sen asiakirjat ovat pitkälle sähköisessä muodossa. Tilinpäätöstietojen käsittely sähköisessä muodossa on nykypäivää myös poliisitoiminnassa.

Esitettyjen ehdotusten vaikutusten arviointi ja muut mahdolliset osakeyhtiölain muutostarpeet

Esitetyt muutokset edistävät hallitusohjelman mukaisia tavoitteita. Arviomuistiossa on yritystoiminnan kannalta hyviä ehdotuksia ja niillä tavoitellaan oikeita asioita eli yritystoiminnan selkeyttämistä sekä yritysten hallinnollisen taakan keventämistä. Esitetyn perusteella voisi olettaa ainakin mikro- ja pk-yritysten toiminnan aloittamisen helpottuvan ja niiden aika kuluisi olennaiseen eli yrittämiseen.

EU-lainsäädäntö luo omat velvoitteensa jäsenvaltiolle ja niiden säädöksiä voidaan pitää periaatteelliselta kannalta ajatellen globaalin yritystoiminnan kannalta hyvinä. Toisaalta niissä saattaa olla sellaisia elementtejä, mitkä ei sovellu suoraan Suomen nykyiseen lainsäädäntöön, eikä niiden toteuttaminen sellaisenaan sovi suomalaiseen yrityskulttuuriin. Osakeyhtiölain muutoksia harkittaessa on pyrittävä lähestymään asiaa myös kansallinen etu mielessä.

Muutostarpeita arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon se, että osa toimijoista ajattelee digitalisoinnin ja lakimuutosten luomia mahdollisuuksia suuren taloudellisen edun saavuttamiseen mahdollisimman nopeasti ja riskittömästi. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne, jotka käyttävät lain mahdollistamia keinoja rikolliseen toimintaan tai sinänsä lailliseen liiketoimintaan mutta jättävät velvoitteensa hoitamatta. Verohallinnon kannalta tulevat muutokset vaativat paljon, koska verotusjärjestelmä toimii vieläkin erilaisten tilinpäätökseen ja veroilmoitusmenettelyyn liittyvien prosessien mukaisesti. Nopeat lyhyen elinkaaren yritykset voivat kerätä esim. vältettyinä arvonlisäveroina tai ns. verokarusellirikoksina huomattavia summia lyhyessä ajassa ja sen jälkeen ne katoavat kuvasta. Jälkikäteinen hallinnollinen verotusmenettely ja siitä mahdollisesti poliisille tuleva rikosilmoitus ovat jo auttamattomasti myöhässä tai ainakin yritystoiminnalla saatu omaisuus on siirretty jo muualle.

Yhtiöiden toiminnan kansainvälistyminen johtaa rikostorjunnan kansainvälistymiseen. Tämä asettaa melkoisia haasteita poliisitoiminnalle ottaen huomioon hallinnonalan vähenevät resurssit. Tämä yhtälö on kriminaalipoliittisesti varsin hankala, koska valvonnan ja kontrollin puute luo mahdollisuuksia toimia harmaalla alueella yritystoiminnassa tai passiivisesti hyväksyä se, että jotkut toimijat oman toiminnan yhteydessä käyttäytyvät niin. Kiusaus tarjouskilpailujen kautta löytyneeseen edulliseen toimittajaan voi tiukassa kilpailutilanteessa johtaa tarjouksen hyväksymiseen vaikka alihankintayhtiön kaikkia asiat eivät olisikaan läpinäkyviä.

18.08.2016

Kansainvälisen yritystoiminnan yhteydessä tämä voi olla jopa hankalaa selvittää ainakin pk-yritysten tasolta tarkastellen.

Kukaan ei varmuudella pysty arvioimaan, kuinka hyvin arviomuistiossa esitetyt muutokset vaikuttaisivat elvyttävästi Suomen yritysmaailmassa ja yhtä vaikeaa on sanoa mahdollisten muutosten vaikutuksesta järjestäytyneeseen talousrikollisuuteen tai harmaaseen talouteen. Oleellista on kuitenkin muistaa, että talousrikostorjunnan vaikuttavuus savutetaan juuri niillä toimilla, mitkä edistävät suomalaisen rehellisen yrittäjän mahdollisuuksia toimia. Tämä korostuu juuri pienten yritysten kohdalla, missä yrityksen kate hankitaan pääosin omalla työllä ja osaamisella.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Juha Paukkunen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö 18.08.2016 klo 10:01. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Osastopäällikkö Kauko Aaltomaa